

NOTAT

Vurdering af spørgsmål om ansvar for graveskader mv.

1. Indledning

NK-Spildevand A/S har stillet DANVA en række spørgsmål vedrørende ansvarsforhold mv., i forbindelse med at et spildevandsselskab etablerer en spildevandsledning i en privat mark. DANVA har anmodet DLA Piper Denmark om at besvare af de rejste spørgsmål.

Det forudsættes ved besvarelsen, at grundejeren mod betaling har givet tilladelse til ledningsanbringelsen, og at de rejste spørgsmål hverken er håndteret i en aftale med grundejeren eller i en aftalt deklARATIONstekst.

2. Sammenfatning

Ejeren af drænledninger på privat grund har pligt til at udlevere anvendelige ledningsoplysninger eller påvise ledningernes placering, når dette er nødvendigt for at begrænse risikoen for skader i forbindelse med et gravearbejde.

Hvis grundejeren ikke efterkommer en anmodning om at redegøre for ledningernes placering, enten ved at udlevere fyldestgørende ledningsoplysninger, eller ved at påvise ledningernes placering på stedet, løber han en risiko for, at han ikke kan få eventuelle skader på ledningerne erstattet af skadevolderen.

Den der graver skal udvise den forsigtighed, som de tilgængelige oplysninger om ledninger i området, giver anledning til. I modsat fald risikerer han at blive ansvarlig for eventuelle skader på ledninger i arealet.

Et spildevandsselskab, som har hyret en entreprenør til gravearbejdet, bliver normalt ikke ansvarlig, hvis entreprenøren beskadiger ledninger under gravearbejdet.

2. oktober 2020

J.nr. 356222-DJU

Lasse Møller

Advokat

Såfremt en skade på en drænledning skyldes grundejerens egne forhold, f.eks. at grundejeren har afvist at påvise drænledningernes placering, eller at de udleverede ledningsoplysninger ikke er retvisende, vil det normalt ikke være muligt at kræve erstatning fra den, der har udført gravearbejdet.

Ved mistanke om, at et dræn er blevet beskadiget under et gravearbejde, har den, der har udført gravearbejdet, ofte en interesse i at få skaden klarlagt og udbedret hurtigst muligt, for at begrænse omfanget af eventuelle følgeskader. Der gælder ingen faste regler om hvor hurtigt der skal reageres.

Hvis et spildevandsselskab har udgifter til at undersøge årsagen til, at et dræn ikke fungerer, kan udgifterne kun kræves erstattet i det omfang grundejeren eller andre har handlet uforsvarligt, og det har været kendeligt for vedkommende, at dette kunne medføre udgifter til lokalisering af fejlen.

Spildevandsledninger skal indberettes til Ledningsejerregisteret. Grundejeren skal forespørge i Ledningsejerregisteret forud for et gravearbejde, medmindre ledningernes placering kendes i forvejen. Spildevandsselskabet skal på forespørgsel i Ledningsejerregisteret uden beregning udlevere umiddelbart anvendelige ledningsoplysninger, eller påvise ledningernes placering på stedet.

Hvis en grundejer har modtaget fyldestgørende ledningsoplysninger eller har fået påvist en ledning, og alligevel beskadiger ledningen ved uforsigtig gravning, vil han normalt være ansvarlig for omkostningerne ved at udbedre skaderne.

3. Har grundejeren pligt til at påvise sine drænledninger?

Ved etablering af en ny spildevandsledning i en privatejet mark, er det væsentligt at kende placeringen af eventuelle eksisterende drænledninger i marken, for at begrænse risikoen for skader.

Drænledninger er generelt undtaget fra LER-lovens¹ regler om pligt til registrering i Ledningsejerregisteret, jf. lovens § 3, stk. 2. Spildevandsselskabet kan således ikke kræve ledningsoplysninger eller påvisning af drænledningerne, på baggrund af LER-lovens regler.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 55/2020 om registrering af ledningsejere og udlevering af ledningsoplysninger gennem Ledningsejerregistret.

Ansvar for at fastlægge drænledningers placering, med henblik på at undgå skader, må således afgøres på baggrund af de generelle regler og principper herfor.

Byggelovens² § 12, stk. 1 angiver det overordnede ansvarsprincip for gravearbejder:

”Ved fundering, udgravning, ændring af terrænhøjde eller anden terræ ændring på en grund skal, uanset om arbejdet i øvrigt er omfattet af loven, træffes enhver foranstaltning, der er nødvendig for at sikre omliggende grunde, bygninger og ledningsanlæg af enhver art.”

Det påhviler dermed som udgangspunkt den aktør, som forestår et gravearbejde, at sikre, at der ikke opstår skader på omkringliggende ledningsanlæg.

Det er fastslået i praksis, at byggelovens § 12, stk. 1 ikke indebærer, at graveaktøren i alle tilfælde er ansvarlig for skader på omkringliggende ledningsanlæg, der opstår i forbindelse med et gravearbejde.

Bo von Eyben beskriver retsstillingen på følgende måde:³

”Hvis skaden er forvoldt af en tredjemand (f.eks. i tilfælde, hvor et telefonselskab – eller en af dette antaget entreprenør – forvolder skade på drænledninger i forbindelse med nedlæggelse af telekabler) kan grundejeren [...] kræve erstatning af vedkommende tredjemand, men kun under forudsætning af, at der er et sædvanligt ansvarsgrundlag.”

Kravet om et ansvarsgrundlag uddybes samme sted på følgende måde:

”Der skal altså være udvist culpa, og dette vil kunne være udelukket, hvis der f.eks. ikke har været mulighed for at få oplysning om ledningens beliggenhed, og der ikke er udvist uforsigtighed ved udførelsen af gravearbejdet, set på baggrund af de oplysninger om ledninger i grunden, som man faktisk havde eller havde mulighed for at få.”

² Lovbekendtgørelse nr. 1178/2016, Byggeloven.

³ Bo von Eyben: Ansvar for graveskader, 1990, s. 55.

Hovedprincippet i byggelovens § 12, stk. 1 indebærer således, at et spildevandselskab, der etablerer en spildevandsledning i en privat mark, skal udvise den forsigtighed, som omstændighederne giver anledning til.

Retstilstanden kan også udtrykkes således, at en graveaktør har pligt til at undersøge, om der kan graves uden risiko for skader.⁴

Et væsentligt element i forsigtigheden består i at anmelde gravearbejdet til den eller de relevante ledningsejere, som man har kendskab til. Det følger af byggelovens § 12, stk. 4, at en sådan anmeldelse skal ske skriftligt mindst 14 dage forud for gravearbejdets begyndelse. Ved anmeldelsen vil det være naturligt at anmode ledningsejeren om at oplyse placeringen af ledningerne i arealet, således at skader så vidt muligt undgås.

Manglende anmeldelse kan udgøre et ansvarsgrundlag, hvis der sker skader, som kunne have været undgået, hvis ledningsejeren på forhånd var blevet orienteret om gravearbejdet. Manglende anmeldelse til ledningsejeren i henhold til byggelovens § 12, stk. 4 medfører dog ikke i sig selv et erstatningsansvar, hvis ledningsejeren alligevel ikke ville være i stand til at give oplysninger om ledningernes placering.⁵

I praksis vil grundejeren typisk modtage oplysning om gravearbejdet i forbindelse med indgåelsen af aftalen om tilladelse til at anbringe en ledning på den private ejendom.

Som følge af, at der er tale om et almindeligt culpaansvar, skal en aktør, som etablerer en spildevandsledning i et privat areal, tilrettelægge gravearbejdet på baggrund af de tilgængelige ledningsoplysninger.

Hvis en graveaktør har kendskab til, eller har grund til at antage, at der er drænledninger i graveområdet, skal aktøren således træffe særlige sikkerhedsforanstaltninger for at begrænse risikoen for skader.⁶

Højesteret har fastslået,⁷ at såfremt ledningsejeren udleverer detaljerede ledningsoplysninger i form af et kort, og der ikke er forhold ved kortet eller på stedet, som

⁴ Jf. Bo von Eyben: Ansvar for graveskader, 1990, s. 65 f. og Christian Werenberg i U 2010B.309, s. 311

⁵ Jf. også Bo von Eyben: Ansvar for graveskader, 1990, s. 53.

⁶ Jf. Retten i Aarhus' utrykte dom af 15. april 1987.

⁷ U 2014.925 H.

klart giver grundlag for mistanke om, at kortet er misvisende, kan kortet lægges til grund for gravearbejdet. Hvis det viser sig, at placeringen er anderledes end angivet på kortet, bliver graveaktøren ikke ansvarlig.⁸

Det kan på denne baggrund konkluderes, at såfremt en graveaktør anmoder grundejeren om ledningsoplysninger og eventuelt om påvisning af ledningernes placering, og graveaktøren træffer alle de sikkerhedsforanstaltninger, som ledningsoplysningerne og omstændighederne giver anledning til, er graveaktøren ikke ansvarlig for eventuelle skader, der måtte opstå på drænledningerne.

Grundejeren har således pligt til at påvise ledningernes placering. Hvis grundejeren ikke udleverer detaljerede og retvisende ledningsoplysninger, og ikke efterkommer en anmodning om påvisning, løber han en risiko for, at han ikke kan få eventuelle skader på drænledningerne erstattet.⁹

4. Hvem skal betale for skader på en drænledning, der ikke er påvist?

Som anført ovenfor i afsnit 3, skal en graveaktør udvise den forsigtighed, som de tilgængelige ledningsoplysninger og omstændighederne giver anledning til.

En graveaktør, som ikke træffer de sikkerhedsforanstaltninger, der er anledning til, bliver som udgangspunkt erstatningsansvarlig over for grundejeren, hvis den manglende forsigtighed resulterer i skader på en drænledning.

Ansvar for skader påhviler den aktør, som ikke har udvist tilstrækkelig forsigtighed. Hvis der er antaget en selvstændigt virkende entreprenør til at forestå gravearbejdet, og denne beskadiger en drænledning som følge af uforsigtighed, vil entreprenøren således kunne ifalde et erstatningsansvar.

Et spildevandsselskab, som har antaget en selvstændigt virkende entreprenør til at etablere en spildevandsledning i en privat mark, er som altovervejende udgangspunkt ikke ansvarlig for skader, der forvoldes af entreprenøren.¹⁰

Kun i særlige tilfælde hvor bestilleren af arbejdet (spildevandsselskabet) har anvist en særlig risikobetonet fremgangsmåde (f.eks. styret underboring tæt på

⁸ Se i samme retning Østre Landsrets dm i FED 2016.88.

⁹ Jf. ligeledes Bo von Eyben: *Ansvar for graveskader* (1990), s 50.

¹⁰ Jf. f.eks. Marie-Louise Holle: *Hæftelsesansvar for selvstændigt virkende tredjemænd*, 2013, s. 79ff og Højesterets præmisser i U 2019.3968 H.

andre ledninger), og bestilleren kunne have begrænset og styret risikoen for skader, kan bestilleren af arbejdet ifalde ansvar.¹¹

I en sag, hvor en bestiller blev ansvarlig for skader forvoldt af en selvstændigt virkende entreprenør, lagde Højesteret vægt på, bestilleren kunne have krævet, at den udførende entreprenør er forsikret mod skader i forbindelse med arbejdet. Hvis spildevandsselskabet i den foreliggende situation vil begrænse sin risiko mest muligt, kan der således stilles krav om, at den udførende entreprenør skal have tegnet en forsikring, som dækker eventuelle skader på drænledningerne.

Hvis hverken den udførende entreprenør eller spildevandsselskabet har handlet uforsigtigt ud fra de foreliggende ledningsoplysninger og omstændighederne i øvrigt, må grundejeren selv afholde udgiften til reparation af den eller de beskadigede drænledninger.

I tilfælde hvor entreprenøren har beskadiget drænledninger ved manglende forsigtighed, kan entreprenørens erstatningsansvar efter omstændighederne blive nedsat helt eller delvist, hvis grundejeren har udvist egen skyld. Dette kan være tilfældet, hvis grundejeren ikke har efterkommet en anmodning om påvisning, og dette – i kombination med entreprenørens uforsigtighed – har ført til skader på grundejerens ledninger.

5. Håndtering af mistanke om ledningsbrud

Der gælder ingen faste regler for, hvor hurtigt et spildevandsselskab skal reagere, hvis grundejeren henvender sig med mistanke om, at et dræn er blevet beskadiget i forbindelse med anlæggelsen af en spildevandsledning på grundejerens grund.

Pligten til at undersøge og udbedre skader på drænledninger, der er foretaget i forbindelse med etablering af en spildevandsledning på privat grund, er behandlet ovenfor under punkt 4. Som anført vil spildevandsselskabet som hovedregel være ansvarsfri, hvis arbejdet er udført af en selvstændigt virkende entreprenør. Derimod kan entreprenøren ifalde erstatningsansvar, hvis der ikke er udvist tilstrækkelig forsigtighed.

I tilfælde af, at der står vand på marken som følge af, at en drænledning er blevet beskadiget, vil den ansvarlige for skaden – dvs. eventuelt entreprenøren – have

¹¹ Jf. U 2019.3968 H og U 1999.1821/2 H.

en interesse i at få lokaliseret og udbedret skaden hurtigst muligt, for på den måde at begrænse følgeskader, f.eks. på afgrøder.

For spildevandsselskabet vil det være hensigtsmæssigt at aftale med grundejeren, at denne erstatter spildevandsselskabets udgifter til at opgrave og lokalisere skaden, hvis det viser sig, at vandet på marken skyldes manglende vedligehold af drænledningerne.

Hvis der ikke er indgået en aftale om udgifterne til lokalisering af skaden, kan spildevandsselskabet kun kræve sine udgifter erstattet, hvis det kan påvises, at grundejeren eller en anden skadevolder har handlet uforsvarligt, og det har været kendeligt for skadevolderen, at dette kunne medføre udgifter til lokalisering af skaden.

6. Spildevandsselskabets oplysningspligt om ledningens placering

Når spildevandsledningen er anbragt i en privat mark, kan grundejeren have behov for at kende spildevandsledningens placering, f.eks. i forbindelse med etablering af nye dræn, som krydser spildevandsledningen.

Spildevandsselskaber er omfattet af LER-loven,¹² og har derfor pligt til at indberette oplysninger om selskabernes ledninger til Ledningsejerregisteret.¹³ Dette gælder også spildevandsledninger på privat grund.

Grundejeren har pligt til at indhente oplysninger fra Ledningsejerregisteret forud for gravearbejdet,¹⁴ medmindre han på forhånd har kendskab til ledningernes placering.¹⁵ Når grundejeren forespørger i Ledningsejerregisteret, har spildevandsselskabet pligt til at udlevere ledningsoplysninger til grundejeren.

Der er ikke præcise krav til hvor detaljerede ledningsoplysningerne skal være, men oplysningerne skal have et indhold og en kvalitet, så de er umiddelbart anvendelige ved gravearbejdet, dvs. at gravearbejdet kan udføres uden behov for at indhente yderligere oplysninger fra ledningsejeren.¹⁶ Når ledningsejeren har

¹² Jf. LER-lovens § 3, stk. 1, nr. 1, jf. § 5, nr. 1.

¹³ Jf. LER-lovens § 7, stk. 1.

¹⁴ Jf. LER-lovens § 9, stk. 1, jf. § 5, nr. 7.

¹⁵ Jf. LER-lovens § 9 stk. 6.

¹⁶ Jf. LER-lovens § 8, stk. 4.

udleveret fyldestgørende ledningsoplysninger, har ledningsejeren ikke pligt til at påvise ledningens placering på stedet.

Hvis spildevandsselskabet ikke er i stand til at udlevere ledningsoplysninger i en sådan kvalitet, at det er muligt for grundejeren at udføre gravearbejdet uden risiko for skader, kan spildevandsselskabet meddele grundejeren, at man vil påvise ledningens placering i stedet for at udlevere fyldestgørende ledningsoplysninger.¹⁷ I så fald må gravearbejdet ikke udføres før påvisning har fundet sted. Påvisningen skal udføres uden beregning.

Påvisningen kan ske ved tydelig markering af ledningens forløb i graveområdet, og om nødvendigt ved frigravning af ledningen.¹⁸

Højesteret har fastslået i en dom fra 2018,¹⁹ at hvis ledningen er omfattet af gæsteprincippet, har ledningsejeren pligt til at oplyse om en mere præcis placering af ledningen, end der følger af LER-loven, og eventuelt foretage prøvegravninger, hvis dette er nødvendigt for at tage stilling til, om grundejerens ændrede anvendelse af arealet gør det nødvendigt at omlægge ledningen.

Dommen indebærer, at ejeren af en ledning, som er liggende på gæstevilkår, skal betale for udgifter forbundet med at afgøre, om ledningen er i vejen for grundejerens ændrede anvendelse af arealet.

Når grundejeren har modtaget fyldestgørende ledningsoplysninger, alternativt fået ledningen påvist, ifalder han et erstatningsansvar overfor ledningsejeren, hvis han graver uforsigtigt i forhold til disse oplysninger, og beskadiger ledningen. Vurderingen af et eventuelt erstatningsansvar er den samme som beskrevet ovenfor under pkt. 2.

Aarhus, den 2. oktober 2020

A handwritten signature in blue ink that reads 'Lasse Møller'.

Lasse Møller

¹⁷ Jf. LER-lovens § 8, stk. 3.

¹⁸ Jf. lovforslag nr. 40 af 23. oktober 2019, ad § 1, nr. 6.

¹⁹ Jf. U 2019.464 H.